
Sveriges
lantbruksuniversitet

Hur hålls hästarna i Sverige och vilka är motiven.

En intervjuundersökning med hästhållare i Enköpings, Nyköpings, Lerums, Ängelholms och Hässleholms kommuner genomförd under sommaren 2008

Ett projekt genomfört med stöd av

Jordbruksverkets satsning på Livskraftigt hästföretagande 2008

Projektledare

Catharina Svala

Docent vid Område Lantbrukets byggnadsteknik

Sveriges lantbruksuniversitet

Box 86

23053 Alnarp

catharina.svala@ltj.slu.se

December 2008

Innehåll

OM PROJEKTET	3
Intervjuerna	3
STORLEK OCH INRIKTNING.....	4
Antal hästar på anläggningarna	4
Areal och anställda	5
Anställda	5
Olika inriktningar	6
Hästtyper	7
SYSTEM FÖR HÄSTHÅLLNINGEN	7
Rastning och bete	8
MOTIV OCH TANKAR KRING OLIKA SYSTEM.....	9
Motiv till boxsystem.....	9
Motiv för lösdrift och gruppboxar.....	9
Har du funderat på något annat system?.....	9
Hästens välfärd kontra människans.....	9
FRAMTIDENS HÄSTHÅLLNING	10
FRÅGOR KRING MILJÖ.....	11
Reaktioner från omgivningen.....	11
SAMMANFATTANDE DISKUSSION	13

Om projektet

Denna rapport är resultatet av ett projekt genomfört vid SLU Alnarp och finansierat av Jordbruksverkets satsning på Livskraftigt hästföretagande.

Syftet var att ställa frågor direkt till ett antal hästhållare om hur de resonerar när de väljer system för sin hästhållning. Vilka motiv har de och hur tänker de när de skall lösa de praktiska frågorna kring hästhållningen ute i sina egna anläggningar i förhållande till den eller de inriktningar och hästtyper de valt.

Studien genomfördes under sommaren 2008 i samarbete med fem studenter vid SLU under ledning av Catharina Svala, docent i lantbruksvetenskap vid område Lantbrukets byggnadsteknik i Alnarp. Studenterna genomförde intervjuerna som projektledaren sedan bearbetade och sammanställde till denna rapport. Genom ett upprop om möjlighet att genomföra examensarbete informerades studenter inom SLU. Studenterna anmälde intresse under våren. Av cirka tjugo studenter som anmält intresse beslöt åtta studenter att delta i projektet som skulle genomföras under sommaren 2008. Fem studenter fullföljde sin del i projektet som bestod i att genomföra intervjuer med tio utvalda hästhållare i en kommun i Sverige. Studenterna var Sandra Wallberg och Elisabeth Kemstedt vid Agronomprogrammet i Ultuna, Jaana Malmberg och Ylva Wilk vid Etologprogrammet i Skara samt Emma Stark vid Lantmästarprogrammet i Alnarp.

I samråd med projektledaren valde studenterna de kommuner där de skulle genomföra sina intervjuer. De tog först kontakt med kommunens avdelning för miljö och hälsa för att få del av kommunens information av vilka hästanläggningar som finns i respektive kommun. De valde ut 10 anläggningar med varierande inriktning, storlek och placering. Fem intervjuer gjordes på platsen för hästhållningen och ytterligare fem gjordes per telefon. Projektledaren tillhandahöll en gemensam intervjumall. Studenterna har själva kunnat komplettera med egna frågor för att utveckla sin del av projektet till sitt eget examensarbete.

Intervjuerna

Studenterna utgick ifrån samma intervjumall, se bilaga 1. De valde själva sin kommun, en kommun de känner till och har således relativt god lokalkännedom. Valda kommuner var Enköping, Nyköping, Lerum, Ängelholm och Hässleholm. Studenterna tog kontakt med avdelningen för miljö och hälsa i respektive kommun och bad om ett underlag över registrerade hästanläggningarna i kommunen. En intervju föll bort och inalles finns 49 olika intervjuer med olika hästhållare i ovan nämnda kommuner. **Totalt omfattar intervjuerna således 49 olika hästanläggningar med över 1000 stallplatser och i princip lika många hästar.**

Studenterna som representerar olika program har själva kompletterat med en del frågor och alla har fått tillgång till allas råmaterial. De kan välja att utveckla sitt eget material för sin egen kommun eller att lyfta ut vissa frågor och bearbeta materialet till sitt eget examensarbete.

Materialet med 49 olika specifikt utvalda intervjuer är för litet för att ge en säker och heltäckande bild av hur hästarna hålls i Sverige. Syftet är att utgöra en överblick som kan ge en fingervisning av hur man resonerar kring olika frågor rörande hästhållningen i Sverige och **specifikt hur olika hästhållare resonerar**. Materialet är kvalitativt till sin karaktär. Studenterna har medvetet sållat fram anläggningar av olika typ och inriktning just för att få en så bred bild som möjligt. Materialet är sammanställt i enkla tabeller. Tabellerna diskuteras och ställs mot de kommentarer som de olika hästhållarna har lämnat. Nedan ges en sammanställning fråga för fråga med ett enkelt resonemang med förklaringar och kommentarer.

Storlek och inriktning

Antal hästar på anläggningarna

Antalet hästar vid de olika anläggningarna varierar stort. Det minsta stallet har 2 platser och det största 75 med fördelning enligt nedan. Totalt omfattar studien 1016 stallplatser. Studien omfattar således 49 olika anläggningar eller stall med plats för 1016 hästar. Orden *stall* och *anläggning* används i detta sammanhang som synonymer. Bland de aktiva inom näringen menar man med ordet stall både själva byggnaden och tillhörande faciliteter som hagar tränings slingor ridhus mm. I trav- och galoppsammanhang används stall vanligtvis i betydelsen – den rörelse som en viss tränare bedriver.

antal hästar	antal stall	antal stallplatser
1-5	9	34
6-10	8	53
11-15	7	90
16-20	8	149
21-25	5	119
26-30	1	30
31-40	5	189
41-50	2	97
51-60	1	52
61-70	2	128
71-	1	75
Totalt	49	1016

Undersökningen speglar således situationen för såväl det lilla stallet, det medelstora som det stora stallet. De större stallen är i huvudsak ridskolor där det i de flesta fall även finns inackorderade hästar, såkallade privathästar. Inom de övriga storlekskategorierna är det svårt att se något mönster i val av inriktning.

Areal och anställda

Tillgänglig areal på de studerade anläggningarna var

-5 ha	16st
6-10	6st
11-20	6st
21-50	6st
51-100	5st
100-	7st

Några av de riktigt stora anläggningarna disponerar enbart några få hektar. Detta gäller bland andra en större handelsanläggning och några utpräglade tävlingsanläggningar. Detta behöver inte vara uppseendeväckande förutsatt att gödselhanteringen är välfungerande och att rasthagar och skrittmaskiner mockas. Hästarna arbetas i regel hårt och får sitt behov av aktivitet tillfredsställt genom träning. Hårdgjorda rasthagar där hästarna kan turas om kan mycket väl fungera. Uppseendeväckande är att det vid en av dessa tävlingsanläggningar även bedrevs avel med föl och unghästar. I det specifika stallet finns 18 hästar på 2,5 hektar! Det vill säga nästan tre gånger fler än rekommendationen tre hästar per hektar. En rekommendation som egentligen gäller om gödseln hanteras på fastigheten men som kan sägas fungera om hästarna skall erbjudas bete på anläggningen.

Anställda

Fördelning av anställda vid de studerade anläggningarna:

- Anläggningar med anställd personal 12 st
- Anläggningar med projektanställda, lönebidrag, kommunplacerade eller liknande 4 st
- Anläggningar med praktikanter 2 st
- Enbart familjen 31 st

Anläggningar med anställd personal betalad av hästverksamheten är ridskola, handel samt träning och tillridning/inkörning speciellt kopplat till tävlingsverksamhet. En slutsats vid jämförelse med vilka inriktningar som är mest frekvent förekommande, enligt tabellen nedan om inriktning, är att avels- och inackorderingsverksamhet i princip inte kan bära anställd personal. De flesta anläggningarna sköts av familjen och hästägarna själva. I de fall det finns anställda är det vid specialiserade anläggningar och vid de riktigt stora. Även vid relativt stort antal hästar sköts dessa av relativt få personer. Stall med anställda, utan lönebidrag eller

liknande, är i fem fall ridskola och vid ytterligare fyra bedrivs någon form av handel. De övriga tre hade tävling, träning och utbildning av hästar på sitt program.

Olika inriktningar

Fördelning av olika inriktningar vid de studerade stallen var:

På flera anläggningar finns olika inriktningar representerade, varför totalsumman här blir större än summan av de ingående anläggningarna. Övriga nämnda inriktningar vid de olika anläggningarna är seminestation, kallblodsridning, körning, kurser, rehabilitering (av människor), hästbönder, inridning och tillridning, leasinguthyrning, akademisk ridning o uppvisningar, utställning och handel. Varje anläggning är unik och hästbranschen är synnerligen mångfasetterad. Vilket denna studie understryker. Ingen anläggning är den andra lik. Ytterst få anläggningar har endast en inriktning eller aktivitet.

Vid 13 av de 49 anläggningarna har endast en inriktning angivits:

Vanliga kombinationer är ridskola och inackorderingsverksamhet, tävling och avelsverksamhet. Kombinationer är vanligare än specialisering.

De intervjuade har själva fått formulera vilken inriktning de anser sig ha på sin anläggning. Ett synnerligen brett spektrum av inriktningar har framkommit i undersökningen. Svaren understryker hur diversifierat området är. Av 49 intervjuade har hobby nämnts vid 7 tillfällen och då oftast om någon eller några enstaka hästar. Många vill se sig som professionella och de vill bli tagna på allvar.

Hästtyper

Förekommande hästtyper på de olika anläggningarna var:

islandshästar	5 st
ardenner, nordsvensk, fredriksborgare, cob o shire	7 st
varmblod travare	10 st
halvblod, oldenburgare mfl	30 st
fullblod o araber	5 st
lipizzaner o andalusier	2 st
shetland	10 st
ponnier	15 st
quarter, appalosa o paint	3 st

Även vad det gäller hästtyper förekommer flera olika hästtyper på de flesta anläggningarna. Summan av stall blir även här mycket större än de ingående 49 stallen. De stall som enbart hade en enda hästtyp genomgående var de med islandshästar. Det var ett stall med enbart shetlandsponnier, två med enbart travhästar och sex med svenskt varmblod (halvblod) en med quarter och painthästar, det vill säga hästar för westernridning övriga hade flera olika hästtyper representerade.

System för hästhållningen

De olika system som finns representerade i studien är box, gruppbox, lösdrift, spilta samt active stable. Active stable är ett nytt modernt system där hästarna går i lösdrift, det vill säga i storgrupp och där utfodringen sker individuellt i datastyrda foderstationer. Även här gäller att det vid samma anläggning kan finnas flera olika system. Dominerande system är boxar. För tävlingshästar, speciellt dressyr, hoppning, fälttävlan och trav samt inackorderingar dominerar rena boxsystem. För övriga verksamheter finns vanligtvis olika kombinationer.

- Anläggningar med boxsystem 45 st
- Kombination boxar och uteboxar 6 st

- Kombination boxar och gruppboxar 6 st med gruppbox för föl och unghästar
- Kombination boxar och lösdrift 8 st
- Anläggningar med spiltor 8 st
- Anläggningar med lösdrift 7 st

Några boxar finns i princip på samtliga anläggningar utom vid två islandsanläggningar och en westernanläggning samt en ridskola. Även där man föredrar lösdrift finns någon sjukbox. Vid ridskoleverksamhet, islands- och turridningsanläggningar kombineras lösdriftssystemet vanligtvis med spiltor. För samtliga inriktningar och hästtyper väljs box för vuxna hingstar.

Rastning och bete

Vid samtliga anläggningar kom hästarna ut dagligen i rasthage eller beteshage. Tävlingshästarna var ute några få timmar, ridskolehästar likaså de dagar de arbetade och vanligtvis längre, dagar med mindre arbete. Övriga hästar var oftast ute minst 5 timmar, ofta längre. Tiden ute anpassades vanligtvis till årstiden.

- Rastning i stora grupper gällde i 7 stall där i princip samtliga hästar gick i samma grupp
- Rastning i små grupper gällde i 23 stall
- Rastning i par skedde i 9 stall.
- Rastning där hästarna går en och en gällde vid 12 stall.

Vid tävlingsstall och liknande gick unghästarna vanligtvis i grupp medan övriga ofta gick ensamma i mindre rasthage. Detta gällde generellt för tränings-, tävlings- och handelsstall samt konvalescenter, lika för sporterna dressyr, hopp, fälttävlan och trav. Vuxna hingstar hölls generellt, oavsett inriktning ensamma såväl i rasthage som box.

Dessutom tillkommer de anläggningar med helt genomförd lösdrift där ju hästarna går fritt i grupp dygnet runt.

De studerade anläggningarna tillämpade betesdrift enligt nedan

ej	6 stall
2 veckor	1 stall tävlingshästar, travanläggning
1-2 månader	4 st
2-3	3 st
3-4	4 st
5-6	22 st
7-	7 st

I de fall där hästarna ej gick på bete var i de flesta fall tävlingshästar samt i något fall islandshästar, där hästarna gick i lösdrift samt i något fall inackorderingsstall där gården inte

tillhandahöll bete. Vilde ägaren ha hästen på bete fick det ordnas på annat håll. En anläggning med såväl avel som träning och uppfödning lämnade iväg avelshästarna för bete. De flesta studerade stallen tillämpade en betesperiod på 5-6 månader.

Motiv och tankar kring olika system

Motiv till boxsystem

Motiv till boxar var i 8 fall att stallet fanns vid köp eller tillträde som arrendator. Vid 12 stall motiverades valet av boxsystem med att det är lägst skaderisk för hästarna. Några menade att det inte är möjligt att ha tävlingshästar på något annat vis. Vid några fall underströk man även att det är säkrast för människorna med boxsystem jämfört med lösdriftssystem. Säkerhet var således ett återkommande motiv för att hålla hästarna i boxsystem. Någon menade att hästarna går ute tillräckligt mycket, varför lösdrift inte är motiverat. Många menade även att det var det mest lättarbetade sättet att ha hästar.

Kontroll av foderintag och vatten angavs i flera fall samt i något fall att det är mysigt när alla hästar var i sina boxar. Andra motiv var att det är viktigt att hästarna lär sig hur de skall fungera i box och att hästarna måste kunna hanteras individuellt. Boxar med hela mellanväggar motiverades med att man kan ha hingstar och ston i samma stall och att det blir lugnare i stallet.

Motiv för lösdrift och gruppboxar

Som motiv för att hålla hästar i grupp angavs att det är naturligt då hästar är flockdjur och att hästarna väljer detta själv. En stallägare berättade att han upplevde att hästarna inte ville komma in i stallet på hösten efter betet och tolkade det som att lösdrift där hästarna fick leva i grupp, var att föredra. Problem med kvickdrag och svullna ben hade försvunnit i och med att lösdriftssystemet infördes, där hästarna kan röra sig fritt dygnet runt. I detta fall var man mycket nöjd med sin lösdrift. Många menade att lösdrift var mer lättarbetat. Någon tog upp att det var lättare att sköta för en avbytare när familjen ville resa bort. Flera menade att det var en stor fördel att kunna kombinera boxar och lösdrift.

Spiltor motiverades med att det var det mest lämpliga vid ridskoleverksamhet. I något fall angavs att det var billigare, då det kräver mindre yta och att det gick åt mindre strö. Spiltor och lösdrift menade man var i dessa fall mycket lämpligt.

Har du funderat på något annat system?

Vid 16 anläggningar, det vill säga en tredjedel av de studerade, har man funderat över eller skulle velat ha haft ett annat system. Vid 3 stall ville man ha fler och större boxar. I ett fall ville man ha fler och större fölningsboxar och vid 12 stall hade man funderat på lösdrift. I 4 fall hade man nyligen byggt lösdriftsavdelningar eller gruppboxar. Många funderar således på gruppållning och lösdriftssystemen. Som visat ovan har få stall utpräglade lösdriftssystem. Många hade boxar för att de fanns vid tillträdet. Man försöker på olika sätt komplettera befintliga boxstall med gruppboxar och mindre lösdrifter till unghästar. Svaren pekar på att

flera funderar på mer utpräglade lösdriftssystem.

Hästens välfärd kontra människans

”Hur stor betydelse har hästens välfärd vid valet av anläggning, vikta i procent mot skötarens/människans välfärd” var en trixig fråga som alla inte ville eller menade sig kunna svara på. Efter lite resonemang och bedömning av svaren har jag i de fall de inte velat ange procentförhållande tolkat enligt nedan.

De vanligaste proportionerna var 50/50, det vill säga att det måste vara en balans mellan hästens och människans behov, 70/30 betyder att hästens välfärd överväger och 100/0 att enbart hästens behov styr val av system. Några valde 90/10. Fördelning valdes enligt nedan.

50/50	16 stall
70/30	12 st
90/10	4 st
100/0	7 st

Någon menade att man byggt för att få plats med så många hästar som möjligt vilket underförstått kan tolkas som att frågan var ointressant. Flera av dem som menade att hästens välfärd var allra viktigast motiverade detta med att det gällde att minimera skador på hästarna och att det gällde att ha friska hästar för att få en bra ekonomi. Det är lättare att anpassa människor än hästar menade flera.

Framtidens hästhållning

På frågan:

Hur tror du att framtidens hästar kommer att hållas, vilket/vilka system kommer att bli vanliga? Svarade 20 av de intervjuade att lösdrift, skulle bli mycket vanligare i framtiden. 16 menade att det kommer att bero på inriktning. Det vill säga att för avel och unghästar samt kanske för hobby och inackorderingshästar kommer lösdrift visa sig lämpligast såväl för hästarna som för ekonomin. För sporthästar menar de flesta, med undantag för representanter för islandssporten att boxsystem kommer att vara mest lämpligt.

Lösdrift	20 stall
box	9 st
beror på inriktning	16 st

Någon menade att det kommer att bli mer teknik i stallen, någon annan att lösdrift kräver för stora ytor och därför blir ekonomiskt svårt, några att hästar är på tok för värdefulla för att hållas i lösdrift.

En uppfödare menade att lösdrift gör det svårt att hantera unghästarna, en annan kände sig

tveksam till lösdrift och utedrift, ytterligare en annan uppfödare menade att lösdrift tyvärr fått dåligt rykte då en del menar att man inte bryr sig om hästarna när man har dem i lösdrift. Man kan av svaren på denna fråga ana att det finns olika uppfattningar och en viss diskussion ute i näringen, speciellt kring lösdriften och framtiden.

Frågor kring miljö

Frågan:

Har du funderingar kring ekologi, ekologiskt foder, naturbete.....

Besvarades av 10 av hästhållarna med att de har positiva funderingar kring ekologi, ekologiskt foder och naturbeten. Flera menar att de inte går att få fatt på ekologiskt foder men att man försöker få fatt på närproducerat. En handfull gårdar producerar eget foder. 11 av dem uppger att de håller hästarna på naturbeten. Någon anger att man enbart avmaskar två gånger per år. Några tycker att naturbeten är okej medan man är tveksam till ekologiskt foder. Någon menar att "man kan ha ponnier på ekologiskt foder".

7 har inte svarat alls och 13 svarar ett rakt nej! Någon menar att det är viktigare att hästarna inte utsätts för stress och negativa faktorer. Någon annan menar att ekonomin inte tillåter dylika hänsyn. En travtränare deklarerade öppet att han är emot ekologi och dylikt..... Gemensamt för dem som är tveksamma eller öppet negativa är att det är relativt utpräglade tränings- och tävlingsanläggningar. Någon menar att "hästen är en liten miljöbov i landskapet" sett i ett större sammanhang.

Frågan:

Har du funderingar kring miljöpåverkan, bilkörning, läkage från rasthagar, gödselanläggning.....

Besvarades av ungefär hälften, 25 stycken, av de studerade stallen. Man anger att man på olika sätt försöker anpassa sin anläggning så att miljön inte påverkas negativt. Vid 14 gårdar säger man klart nej vilket är lite mer än en fjärdedel.

Vad gäller gödseln nämner de flesta att man har både platta och att man har avtal med lantbrukare som levererar hö och tar hand om gödseln. Tre stallägare tycker att kraven är för högt ställda eller att det tjatas för mycket. Man menar att vilda djur kissar ute och det är naturligt att hästar också gör så. Någon ville lägga gödseln i stuka på åker men hade fått kritik för detta.

Reaktioner från omgivningen

Frågan:

Hur tror du att besökaren i landskapet uppfattar din anläggning?

Syftade till att få en uppfattning om relationen till omgivningen, det vill säga hur andra i grannskapet uppfattar de olika hästanläggningarna. Här ger de intervjuade hästhållarna övervägande positiva svar. Exempel på svar är alltifrån "ok", "mysig", "trevlig", "prydlig",

”välskött” till ”ser bra ut ur travsynpunkt”. Några svar känns som citat av faktiska kommentarer. Exempel på detta är:

- ”Grannarna tycker att det blivit bättre sedan hästarna kom till gården. De tycker att gården sköts, att sly röjs, hagarna betas och gräset klipps. Besökare reagerar på hur harmoniska hästarna är”
- ”Som en ö fast tvärt om”, gården ligger skyddad av berg på båda sidor och med skog runt om
- ”Det kommer många stockholmare hit som inte är vana vid att vistas på landet. Har fått kommentarer som: ”Gud vad vackert”. ”Oj vad det luktar”, och ”Här luktar det inte alls”
- ”Positivt, här på Näs är det mycket besökare och hela gården är tillgänglig. Ryttarna tycker nog att det är lite slitet, med för liten manege och paddockar”.
- ”Nybyggen i grannskapet ledde till att en ridväg försvann. Kommunen lovade en ny men inget har hänt”.
- ”Här finns en golfbana i grannskapet. Folk frågar om hästarna får gå ute. De tycker att hästarna är ett trevligt inslag. Ridhusbygget gav restriktioner om att trafiken inte fick öka. Trafiken minskade då folk inte lastar sina hästar och kör iväg till ridhus. Bra beröm från grannarna. Föregående ägare skötte sig inte och red sönder mark, bl.a. Vi betesputsar och sladdar ut högarna i sommarhagarna”.

Några svar speglar kanske mer vad ägaren själv tycker som ”Fin anläggning, krattat och prydligt för kunden” eller ”Här finns det hästar, hästfolk ser att hagarna är stora”.

Huruvida uppfattningen hos folk i omgivningen är så positiv som svaren i intervjuerna låter påskina går inte att säga något om. Man kan kanske se det som en förhoppning om att man i omgivningen är positiv till hästanläggningen och vad som sker där. Alternativt är det ej så stora problem kring hästanläggningar som debatten i tidningar och konflikter som letts via kommuner vidare till Boverket ger vid handen.

Av de 49 intervjuade nämner tre direkta negativa kommentarer. I ett fall gäller det ”trampskador” och i ett annat ”hästskit på vägen” samt i det tredje klagomål på gödsel som lagts i stuka och att halm blåst ikring. Dessa ämnen representerar väl de konflikter som lyfts fram kring hästhållningen generellt i Sverige under de senaste 10 – 15 åren. Den här studien antyder att problemen inte alls är av speciellt stor omfattning sett i ett vidare perspektiv när man går ut och frågar brett i olika delar av landet och med spridning mellan olika typer av bygder.

Sammanfattande diskussion

Denna rapport är resultatet av en intervjuundersökning som gjordes av fem olika studenter vid SLU, i fem olika kommuner i Sverige under sommaren 2008, under ledning av projektledaren docent Catharina Svala vid LBT, SLU Alnarp. Studenterna utförde 10 intervjuer vardera vid olika typer av hästanläggningar i sina respektive kommuner. Underlaget för intervjuerna var en gemensam mall. En intervju föll bort varför det finns 49 utförda intervjuer vid stall med alltifrån 2 hästar till 75 stycken. En mängd olika inriktningar och hästtyper finns representerade i materialet. Vid större delen av anläggningarna fanns flera inriktningar och flera olika typer och raser av hästar. Vid 13 anläggningar hade man en enstaka inriktning. Exempel på detta är ridskola, trav eller islandshästar. Enbart 2 hästhållare nämnde ordet hobby som huvudbeskrivning.

Vid 12 stall finns anställd personal vid ytterligare 6 fanns någon lönebidragstjänst, praktikant eller liknande. Vid 31 anläggningar skötte anläggningen av familjen. De flesta anläggningarna drivs således av en enskild person eller av familjen. Även relativt stora stall drivs utan anställt folk. Om man ställer denna fråga mot den beskrivning hästhållarna ger när de skall förklara sin inriktning överväger formuleringar som antyder att man vill bli betraktad som professionell även om man anar att det är ett fåtal stall som går runt ekonomiskt. Inriktningar med rimlig ekonomi är förmodligen enbart ridskolor, större inackorderingsstall och utpräglade tränings- och tävlingsanläggningar ofta även med handel av hästar.

Dominerande hästhållningssystem är boxar, vilka fanns vid 45 av anläggningarna. Utpräglade lösdrifter fanns vid 7 stall. Det är mycket vanligt med olika blandformer med kombinationer av boxar, gruppboxar och mindre lösdrifter. Unghästar hålls ofta i gruppbox eller lösdrift. Vid samtliga stall kom hästarna ut dagligen i rasthage eller större hage med gräs under någon enstaka timme för tränande hästar till i stort sett alla dagens ljusa timmar för övriga. Vid 7 stall rastades alla i en grupp och vid 12 anläggningar rastades hästarna en och en. Dessutom förekommer fler olika varianter där hästarna rastas i små grupper eller i par. Unghästar hålls i huvudsak i större eller mindre grupper. Tävlingshästarna vid de förekommande disciplinerna, trav, hopp, dressyr och fälttävlan, hålls i huvudsak en och en. Här skiljer islands- och westerninriktningarna ut sig, här hålls även tävlande hästar i par eller grupp. För samtliga inriktningar och hästtyper gäller att man håller hingstar i ensambox och ensamhage.

Vid enbart 6 stall hölls hästarna i box och rasthage året runt det vill säga att hästarna inte kom ut på någon form av bete. Detta var utpräglade tävlingsanläggningar, ett handelsstall och en islandsanläggning. I det senare fallet hölls hästarna i lösdrift. Man menade att de blev för feta annars. Vid övriga tillämpades någon form av betesdrift med allt från två veckors vila på gräs vid ett travstall till 7 månaders bete. Vanligast var ca 5 månaders betesdrift dygnet runt eller halva dygnet. Insektstryck var ett vanligt skäl till att hästarna togs in under del av dygnet. Några ridskole- och inackorderingsstall tillhandahöll inte bete men löste detta på annat håll. Även någon anläggning med avelsinriktning saknade mark till bete.

Den forskning som ligger till grund för de lagar och regler som styr hästhållningen baseras på tanken att djurens naturliga beteende skall vara styrande. Hästar är flockdjur och deras naturliga beteende är att leva i grupp. Gällande djurskyddsföreskrifterna DFS 2007:6 saknr L 101 finns på <http://www.sjv.se/forfattningar/djurskyddsforeskrifter>. Hur speglas då detta

ute i verkligheten. Motiv till valt system bland de intervjuade hästhållarna, var i många fall att stallet fanns vid tillträdet. En tredjedel av de intervjuade hästhållarna hade funderingar på någon form av förändringar. I några fall hade man redan byggt en mindre lösdrift eller gruppboxar speciellt för unghästarna. Studien pekar på att många hästhållare försöker anpassa sin hästhållning till lagstiftningens intentioner. Speciellt gäller detta för avels- och unghästar. Här är man rörande eniga oavsett inriktning eller hästtyp om att unghästar skall hållas i grupp i gruppboxar eller lösdrift och framför allt vid rastning och på bete. Några synpunkter kom fram om vikten av att vänja unghästarna vid att vistas i box.

Vad gäller vuxna hästar som inackorderingar, tävlande hästar samt hingstar dominerar boxhållning. För tävlande hästar menar majoriteten att det är för hästarnas bästa, att de bör hållas en och en även vid rastning. Man menar att skaderisken är för stor om hästarna tillåts gå i grupp. Att en tävlande häst representerar ett för stort ekonomiskt värde för att man skall våga riskera att den skadar sig. Frågan är hur hästarna själva ser på det om de fått välja – en skada eller ensamhet?

Boxar eller spiltor finns på samtliga anläggningar. Det är nödvändigt att ha någon form av möjlighet att för kortare eller längre period kunna hålla hästarna en och en menar alla. I ett framtidsperspektiv menar många att lösdriftssystemet kommer att bli vanligare. Dock poängterar många att val av system är avhängigt av inriktning och hästtyp. Det är slående hur företrädare för olika inriktningar som trav, hopp, dressyr, fälttävlan och körning, resonerar relativt likartat kring dessa frågor. Graden av sportaktivitet drar mot högre grad av utpräglade boxsystem och hållande av hästar en och en. Med reservation för western- och islandsinriktningarna där man har högre grad av grupphållning och kompletterar istället med spiltor och liknande där hästarna kan bindas i samband med hantering och skötsel.

Boxsystem verkar inte kunna ställas mot lösdriftssystem. Viktiga frågor för framtiden är att finna olika system med olika grad av grupphållning för olika kategorier av hästar samt att finna system som är mer flexibla. Erfarenheterna från studien pekar mot att även olika typer av boxar är lämpliga för olika inriktningar. Hela täta mellanväggar verkar fungera bra om ston och hingstar skall hållas i samma stallutrymme och när hästar hålls kortvarigt i tränings- eller handelsstall. Mellanväggar med helt öppen överdel kan ge dyrbara tränande hästar möjlighet till social kontakt och aktivitet med låg skaderisk utan att de släpps helt fritt tillsammans om de tillåts kontakt över boxväggen.

Som motiv för både lösdrift- och boxsystem lyfter man fram säkerhet för hästarna och människorna. Vilka förespråkare som har rätt och i vilka sammanhang får man hoppas att framtida forskning kan visa. En förespråkare för lösdriftssystemet menade att det var mycket lättare att få avlösning så att familjen kunde resa bort. En avbytare behöver inte gå in till djuren. Vem som helst kan ge dem foder och tillse att anläggningen fungerar utan att gå i närkontakt med hästarna.

Tanken att hästar skall komma ut varje dag och helst även på bete framförs av i princip samtliga hästhållare. De flesta menar att naturbeten är värdefulla och att hästar är goda betesdjur. För lakterande ston och växande unghästar menar flera att naturbeten inte alltid räcker till.

Miljöfrågorna har fått mycket blandade svar. Många tänker mycket på dessa frågor medan andra är direkt negativa. Dock verkar det som om de flesta har en relativt god gödselhantering och många upplever att samhällskontrollen är relativt hög och till och med överdriven. Att välja ekologiskt förekommer men prioriteras inte. Däremot försöker många att få närproducerat foder.

Frågan om hur besökaren i landskapet kan tänkas uppleva anläggningen var ställd för att känna av hur relationerna var till andra aktörer i landskapet, kring de intervjuade hästhållarnas anläggningar. Några enstaka svar antyder konflikter eller negativa relationer. Överlag var man mycket positiv. Detta kan vara överdrivet positivt och spegla glädje och stolthet över sin anläggning och sina hästar men pekar ändå på att graden av konflikter är förhållandevis låg och alls inte i relation till vad debatten i media under det senaste decenniet gjort gällande.

Bilaga 1

INTERVJUFÖRMULÄR TILL "Hur hålls hästarna"

Skriv helst svaren direkt i anslutning eller under frågan, använd baksidan om extra utrymme krävs. Stryk under valt alternativ och stryk över det som inte stämmer. Om exv flera system finns under fråga 6, skriv antal hästar vid de olika alternativen.

Skriv kortfattat max två rader per svar

Namn och adress på gården/anläggningen

- **Antal hästar**
- **Hästtyper (raser och åldrar)**
- **Anläggningens inriktning**
- **Areal**
- **Anställda?**
- **System för hästhållning, dvs. enhästbox (Ute/inne), gruppbox (ute/inne), ligghall (utegång), active stable, annat.**
- **Rastning (då de ej går på bete), dvs. ensam, par, grupp, gruppens sammansättning, antal timmar, antal dagar i veckan, rasthagens underlag.**
- **Bete, hur lång tid, dynget runt?**
- **Har du funderat på något annat system?**
- **Vilket?**
- **Varför?**

- **Varför valde du det valda systemet?**
- **Hur stor betydelse hade hästens välfärd vid valet av anläggningen, vikta i procent mot människans/skötarens välfärd?**
- **Hur tror du att framtidens hästar kommer hållas? Vilket/vilka system tror du kommer bli vanliga?**

Övrigt

- **Har du funderingar kring**
- **Ekologi, ekologiskt foder, naturbeten.....**
- **Miljöpåverkan, bilkörning och transporter, läckage från rasthagar, gödselanläggning.....**
- **Hur besökaren i landskapet uppfattar din anläggning**